

Egyesült Nemzetek
Nevelésügyi, Tudományos és
Kulturális Szervezete

UNESCO
Társult Iskolák

Felkészülés az éghajlatváltásra

MIT TEGYÜNK? ÚTMUTATÓ ISKOLÁK SZÁMÁRA

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálánkat szeretnénk kifejezni azoknak az embereknek és szervezeteknek, akik hozzájárultak a „Felkészülés az éghajlatváltozásra – Mit tegyünk? Útmutató iskolák számára” (*Getting Climate-Ready – A Guide For Schools On Climate Action*) kiadvány létrejöttéhez. Külön köszönet illeti a Társult Iskolák hálózatának nemzeti koordinátorait, és azokat a tanárokat és diákokat, akik részt vettek a „Getting climate-ready: ASPnet schools' response to climate change” nemzetközi szemináriumon Franciaországban, Párizsban 2015. december 7–8-án, és az UNESCO munkatársait, akik tartalmi és lektorálási segítséget nyújtottak: Gwang-Chol Chang, Denise Gorfinkiel, Kornelia Guse és Ushio Miura.

Szerző: Natalie Gibb

Koordinálás: Julia Heiss (az UNESCO Tanulás a Fenntarthatóságért Szekciója) és Sabine Detzel, az UNESCO Társult iskolák hálózat (ASPnet) programjának nemzetközi koordinátora

Szerkesztés: Cathy Nolan

Grafikai tervezés: Aurelia Mazoyer (borító), Anna Mortreux

A dokumentumban található számos iránymutatás és illusztratív esettanulmány az éghajlatvédelmi kezdeményezésekben érintett, UNESCO Társult Iskolák tapasztalatait vizsgáló felmérésen alapszik. A szerző szeretne köszönetet mondani az UNESCO Tanulás a Fenntarthatóságért Szekciójándólgó Livia Saldarinak a felmérés kérdőívének összeállításáért és adminisztrálásáért. Külön köszönet illeti az UNESCO ASPnet braziliai, dániai, dominikai köztársasági, franciaországi, németországi, görögországi, indonéziai, japán, libanoni, namíbiai, ománi, szenegáli és elefántcsontparti iskoláit értékes adataik megosztásáért.

Eredeti kiadás:

Kiadta az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete
(7, place de Fontenoy, 75352 Párizs 07 SP, Franciaország) 2016-ban

© UNESCO 2016

ISBN 978-92-3-100193-2

Ez a kiadvány nyilvánosan elérhető a Nevezd meg! – Így add tovább! 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) licenc alatt (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). A kiadvány használatával a felhasználók magukra nézve kötelezően elfogadják az UNESCO nyílt hozzáférésű repozitóriumának használatára vonatkozó feltételeket (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>).

A kiadványban alkalmazott megnevezések és az anyag bemutatása semminemű véleményt nem tükröz az UNESCO részéről bármely ország, tartomány, város vagy terület vagy azok hatóságai jogállását illetően, sem pedig azok határainak és határvonalainak megállapítására vonatkozóan.

A kiadványban szereplő vélemények a szerzők véleményei, amelyek nem feltétlenül egyeznek az UNESCO nézeteivel, és semmire sem kötelezik a szervezetet.

Összeállította: UNESCO

Borítókép: Thor Jorgen Udvang/Shutterstock.com

Fotók:

10. o.: Ilike/Shutterstock.com

14. o.: Robert Kneschke/Shutterstock.com

17. o.: Les Cayes, Haiti, Chris Dennis. CC BY NC SA 2.0 alatt engedélyezve a 350.org Flickr oldalon
(<https://www.flickr.com/photos/350org/>)

Magyar nyelvű kiadás:

Felkészülés az éghajlatváltozásra. Mit tegyünk? Útmutató iskolák számára
ISBN 978-963-7364-08-2

Kiadta

UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság

Szerkesztette: Gyarmati Vera, Dr. Soós Gábor, UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága
Fordította és lektorálta: AMPLEXOR Kft.

A fordítást szakmailag és nyelvileg lektorálta: Könczey Réka, Eszterházy Károly Egyetem
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Tördelés és nyomdai munkák: Duna-Mix Kft.

Budapest, 2019

TARTALOMJEGYZÉK

	Ajánlás	2
	Előszó a magyar nyelvű kiadáshoz	3
1. rész	Bevezetés	4
	Az éghajlatvédelem „egész iskolára kiterjedő” megközelítései	5
	Az útmutatóról	6
2. rész	Az éghajlatbarát iskolává válás folyamata	7
	Az iskolai fenntarthatósági kultúra kialakítása	7
	Mindenkinek megvan a maga szerepe	8
	Tervezés, cselekvés és visszajelzés	10
3. rész	Cselekvési területek	12
	Iskolai vezetés	13
	1. számú iránymutatás Éghajlatvédelmi csoport létrehozása	13
	Tanítás és tanulás	13
	2. számú iránymutatás Az éghajlatváltozás oktatása valamennyi tantárgyban	13
	3. számú iránymutatás Kritikus, kreatív és jövőbe tekintő gondolkodásra nevelés	15
	4. számú iránymutatás A diákok cselekvésre való képessé tétele	16
	Létesítmények és intézkedések	17
	5. számú iránymutatás Iskolánk élenjáróvá tétele az éghajlatvédelem terén	17
	Közösségi együttműködések	18
	6. számú iránymutatás Közösségi partnerségek létrehozása a tanulásért és tanításért	16
4. rész	Az előrehaladás nyomon követése	20
	Végjegyzetek	21

AJÁNLÁS

Örömmel ajánlom ezt az útmutató kiadványt mindazoknak, akik a gyermekeinket készítik fel az egyik legnagyobb kihívásra, azoknak, akik a gyermekeket reggelente útba indítják, s mindazoknak, akiket érdekel, hogy mi vár ránk.

A klímaváltozás a XXI. század talán legsúlyosabb kihívása, amivel a ma élő és a következő nemzedékek szembenéznek. A legösszetettebb, hiszen egy bonyolult természeti rendszer egyensúlyát borította fel az emberiség a tevékenységével. Ne feledjük, hogy ennek a rendszernek mi is részei vagyunk. Így a fő kérdés már nem az, hogy mi lesz az atmoszférával, a vízkészletekkel, a biológiai sokféleséggel, hanem, hogy mi lesz velünk. Egy rendszer szintű problémát csak rendszer szintű válasszal lehet kezelni, amely átfogja a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás fenntarthatóvá tételét, a gazdaságunk ennek megfelelő átalakítását, és a társadalmunk stabilitásának és fejlődési esélyének biztosítását.

A kivételes léptékű kihívás kivételes felelősség vállalását igényli - mindnyájunktól. Minden, amit megteszünk, vagy amit elmulasztunk megtenni, következményekkel jár a ma élők és utódaink számára. Mindezt nemcsak megértenünk szükséges. A tudás a továbbadott kultúránk része kell hogy legyen, mint az írás, a számolás, a különböző tudományok és művészetek. A kultúránk része, hogy miként bánunk a ránk bízott javakkal, és miként óvjuk meg a szeretteinket a veszélyektől.

Nem könnyű, és nem is lesz rövid az út, amit be kell járnunk, ha el akarjuk kerülni a klímaváltozással ránk zúduló legrosszabb fenyegetést. A most megszülető gyermekek, a most iskolába járó tanulók életét is nagyban meg fogja határozni, hogy mennyire átfogóan tudjuk értelmezni a klímaváltozás okozta problémáinkat, s milyen módon tudjuk felkészíteni a gyermekeinket.

Kőrösi Csaba nagykövet

a Köztársasági Elnöki Hivatal
Környezeti Fenntarthatósági Igazgatóságának
vezetője

ELŐSZÓ A MAGYAR NYELVŰ KIADÁSHOZ

Éghajlatunk, a tavaszi, nyári, őszi és téli rendnek megfelelően kiszámítható (volt). Egyre többször tapasztalunk nem várt fordulatokat: hó nélküli téli hónapokat, a tavasz eltűnését, vagy a hideg téli napokat átmenet nélkül, meleg nyári napok követték. Hatalmas nyári viharokkal járó felhőszakadások felduzzasztják a folyókat, de akár a kis patakokat is, pusztító árvizeket okozva. Gyakran érezhetjük, hogy valami történik azokkal tényezőkkel, amelyek összefoglalva az időjárást jelentik. Már nem úgy jelentkeznek, mint korábban, amikor elég volt tudni, hogy - február 24-én - Mátyás jeget olvaszt vagy jeget csinál, hogy március 2-án a medve kijön-e a barlangjából, és meglátja az árnyékát vagy nem, és ha Medárd napján (június 8.) esik az eső, akkor 40 napig esni fog, megzavarva a nyári kirándulásokat.

Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság hivatásszerűen érdekelt abban, élére álljon a természeti jelenségek egyensúlyát védő, ha lehet, helyreállító életforma kialakításában, fenntartásában. Nagy elhatározásra van szükség, kicsik és nagyok másképp kell, hogy tekintsenek a világra, amelyben élünk. Mindennapi életünkben törődünk testünkkel, eszünk, iszunk, alszunk, mozgunk, és építjük személyiségünket tanulással, olvasással, példák követésével. Törődünk másokkal a családban, az iskolában, a munkahelyen, a villamoson. Korábban az ember, szinte észrevétlenül, benne élt a környezetében, amivel legfeljebb annyiban kellett törődni, hogy senki ne szemeteljen, vagy az erdőben körültekintően gyűjtson tüzet, majd oltsa is el.

A 21. század emberének, gyereknek és felnőttnek egyaránt, fel kell készülnie arra a jelentős fordulatra, elhatározásra, hogy önmagán és embertársain túl a környezettel is nagy odafigyeléssel, tudással és szeretettel kell törődni. Felnőttek számára ez a fordulat nehéz, hisz korábban a természet rendje alapján öngyógyító környezet sok örömet kínált. Fiataloknak, iskoláskorúaknak sem könnyű, mert a környezet tiszteletére való nevelés, a felnőttek múltbéli tapasztalatai miatt, sok családban hiányzik.

A tanulás az az alap, amely a nagy elhatározáshoz megadja a szükséges ismereteket. Ez a könyv a környezetünket alapjaiban meghatározó éghajlat (klíma) szokatlan fordulataival ismerteti meg a tanulókat. Segít abban, hogy a megtanultak és begyakoroltak szerint a diákok ne csak az iskolában, hanem otthon és a világban is az éghajlati viszonyok egyensúlyának a tudatos képviselői legyenek.

Dr. Réthelyi Miklós

az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság
elnöke

1. RÉSZ

BEVEZETÉS

Az éghajlatváltozás komoly fenyegetést jelent az emberiség számára. Kutatók és közösségek egyaránt rámutattak arra, hogy az éghajlatváltozás nem kíméli azt a helyet, ahol lakhatunk, ahol terményeinket termesztjük, ahova infrastruktúránkat hosszú távra építjük. Rányomja a bélyegét az egészségünkre is. Az éghajlatváltozás ráadásul számos egyéb globális kérdéssel is összefonódik. Nem függetleníthető például az egyenlőtlenségtől és etikától, hiszen a fejlődő országok a legkevésbé tehető felelőssé az éghajlatváltozásért, elszenvetésében azonban oroszánrész jut nekik. Számos kontextusban összefügg a nemek közötti egyenlőtlenséggel, hiszen a nők és lányok jobban ki vannak téve az éghajlatváltozás hatásainak a férfiaknál; ugyanakkor ezzel egy időben aktívan és határozottan fellépnek az éghajlatváltozás és annak hatása ellen.

2015 szeptemberében a világ vezetői elfogadták a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrendet, amely 17 ambiciózus célban fogalmazta meg azokat a közös kihívásokat, amellyel 2030-ig globális és helyi szinten szembe kell nézni. A 2030-ig tartó fejlesztési menetrend konkrét éghajlat-politikai célt tűz ki (13. cél), és hivatalosan elismeri, hogy az éghajlatváltozás számos egyéb globális problémához is kapcsolódik. Az éghajlat-politikai 13. cél és a minőségi oktatásról szóló 4. cél egyaránt elismeri a fenntartható fejlődést szolgáló tanulás jelentőségét és az oktatás szerepét az éghajlatváltozás kezelésében.

1 A SZEGÉNYSÉG FELSZÁMOLÁSA

2 AZ ÉHEZÉS MEGSZÜNTETÉSE

3 EGÉSZSÉG ÉS JÓLLÉT

4 MINŐSÉGI OKTATÁS

5 NEMEK KÖZÖTTI EGYENLŐSÉG

6 TISZTA VÍZ ÉS ALAPVETŐ KÖZTISZTASÁG

7 MEGFIZETHETŐ ÉS TISZTA ENERGIA

8 TISZTESÉGES MUNKA ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS

9 IPAR, INNOVÁCIÓS INFRASTRUKTÚRA

10 EGYENLŐTLENSÉGEK CSÖKKENTÉSE

11 FENNTARTHATÓ VÁROSKO ÉS KÖZÖSSÉGEK

12 FELELŐS FOGYASZTÁS ÉS TERMÉLES

13 FELLEPÉS AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS ELLEN

14 ÓCEÁNOK ÉS TENGEREK VÉDELME

15 SZÁRAZFÖLDI ÖKOSZISZTÉMÁK VÉDELME

16 BÉKE, IGAZSÁG ÉS ERŐS INTÉZMÉNYEK

17 PARTNERSEG A CÉLOK ELÉRÉSÉRT

Tudjon meg többet a témáról a Global Goals (Globális célok) weboldalon: <http://www.globalgoals.org>

TANULÁS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉRT ÉS ÉGHAJLATVÉDELME

Az éghajlatváltozás messzire nyúló globális következményei egyértelművé teszik annak szükségességét, hogy a fenntarthatóságra nevelés (a továbbiakban: FN) egy meghatározó éghajlatvédelmi fejezetet nyisson. Az iskolák központi szerepet játszanak annak elősegítésében, hogy a tanulók megértsék az éghajlatváltozás menetét, és ekképpen objektív döntéseket hozzanak és megfelelően cselekedjenek. Ráadásul szert tehetnek azokra az értékekre és készségekre, amelyek alapelemei a fenntarthatóbb életvitel, a zöld gazdaságok és a fenntartható, az éghajlatváltozás hatásait elviselő (reziliens) társadalmak felé való elmozdulásnak.ⁱ

Míg az éghajlatváltozás visszaszorításában a közös nemzetközi cselekvés kulcsfontosságú, addig kihívásainak kezelése személyes felelősségünk. Így kerül egymás mellé az erősebb nemzetközi jogi mechanizmusok, a komolyabb pénzügyi erőforrások és a zöld technológiák támogatásának intézménye és egyéni gondolkodásunk, cselekvéseink, hozzáállásunk és viselkedésünk tárháza. A fenntarthatóságra nevelési (FN) program szerte a világon az éghajlatváltozás leküzdésének sarokkövévé vált. Abból kiindulva, hogy mindenkinek szerepe van a globális kihívások legyőzésében, az FN feladatául tűzte ki a tudás, ismeretek, készségek és értékek előmozdítását. Azon ismereteket és eszméket, amelyek nélkülözhetetlenek egy egészségesebb, igazságosabb, környezetbarátabb fenntartható társadalom létrejöttében.

➔ AZ ÉGHAJLATVÉDELEM „EGÉSZ ISKOLÁRA KITERJEDŐ” MEGKÖZELÍTÉSEI

Egyre több és több iskola választja az egész iskolára kiterjedő megközelítéseket az éghajlatvédelmi kérdésében. Az egész iskolára kiterjedő megközelítés keretében a diákok tantermi képzés formájában tanulnak az éghajlatváltozásról, amelyet az iskolai értékek és intézkedések révén szerepet kapó formális és informális üzenetek támasztanak alá újra és újra. Más szóval a diákok – fiúk és lányok egyaránt –, valamint az iskolai közösség többi tagja a következő mottót követi: élj tudatosan, tanulj az élettől.

Az éghajlatváltozással foglalkozó egész iskolára kiterjedő megközelítés szerint az oktatási intézmény az iskolai élet valamennyi aspektusában törekszik arra, hogy az éghajlatváltozás csökkentésére irányuló intézkedéseket fogantasson. Ilyen az iskolai vezetés, a tartalmi és módszertani oktatás, a „campus”- és létesítménygazdálkodás, valamint a partnerekkel és a szélesebb közösséggel való együttműködés lehetősége. Annak elérése, hogy az iskola belső és külső érdekelt felei (nevezetesen a diákok, a tanárok, az igazgatók, az iskolai személyzet, a tágabb értelemben vett iskolai közösség mint a családok és a környékbeliek) aktívan részt vegyenek az éghajlatváltozást érintő intézkedésekben és a véleményformálásban, kulcsfontosságú az egész iskolára kiterjedő megközelítés sikeres érvényesítése szempontjából (Sustainable School Label, 2016).

Gyakran a tanárok és igazgatók vezetnek az iskolán belül az egész iskolára kiterjedő projekteket. Miként azonban az útmutatóban látni fogja, bárki betöltheti az éghajlatvédelmi példakép szerepét: legyen az tanár, iskolaigazgató, diák, gondnok, portás, kiegészítő személyzet vagy egy család. Az egész iskolára kiterjedő megközelítéssel – a siker érdekében – tulajdonképpen az iskolai közösség minden egyes szegletében mozgósítani kell az egyéneket.

A tanárok és iskolaigazgatók meglátása szerint az egész iskolára kiterjedő megközelítés az iskolának és az azt körülvevő közösségeknek egyaránt javára válik. Hogyan?

- ▶ A diákokban és munkatársakban erősebb az iskolai hovatartozás érzése;
- ▶ A diákok komolyabb, első kézből szerezhető tanulási lehetőségek birtokába kerülnek;
- ▶ A tanárokat sem kerülik el az újabb továbbképzési lehetőségek;
- ▶ Az iskolák ökológiai lábnyoma számottevően csökken;
- ▶ Az iskolák a hatékony erőforrás-felhasználás révén pénzt takarítanak meg;
- ▶ Zöldebb és szebb iskolai telephelyek születnek;
- ▶ Az iskolák számára elérhetővé válik számos oktatási erőforrás, nem beszélve a szaktudásról és a pénzügyi támogatásrólⁱⁱ.

1. ÁBRA: AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS EGÉSZ ISKOLÁRA KITERJEDŐ MEGKÖZELÍTÉSE

AZ ÚTMUTATÓRÓL

Hozzá akar járulni egy egészségesebb, igazságosabb, környezetbarátabb fenntartható társadalom létrejöttéhez? Lehetőséget akar teremteni a gyermekek és fiatalok számára, hogy ők is hasonlóképpen cselekedjenek? Éghajlatbarátabb iskolát szeretne? Ha válasza „igen”, akkor ez az útmutató Önnek készült.

Az útmutató négy részre tagolódik.

Az **1. rész**, amelyet most olvas, azt fejt ki, hogy miért válassza Ön és iskolája az éghajlatvédelem terén az egész iskolára kiterjedő megközelítést. A **2. rész** azt vázolja fel, hogy iskolája az éghajlatváltozás visszaszorítására irányuló stratégiáját és jövőképét milyen módon tudja kialakítani, a gyakorlatba átültetni és kiértékelni. A **3. rész** hat iránymutatást nyújt arra vonatkozóan, hogy miként építsük be az éghajlatvédelmet az iskola vezetésébe, a tanításba és tanulásba, a telephely- és létesítménygazdálkodásba, illetve a közösséggel kialakított viszonyokba. Az iránymutatásokat kiegészítő példák mutatják, hogy a világ iskolái miként cselekednek az ügy érdekében. Az útmutató végén a **4. rész**ben szereplő táblázat segítségével pedig figyelemmel kísérheti – a hat iránymutatás mentén – az egyes tematikus területeken hozott intézkedéseit.

MINEK ALAPJÁN SZÜLETTEK AZ IRÁNYMUTATÁSOK?

Az iránymutatások és példák 12 ország 55 iskolájának éghajlatvédelmi projektjeit vizsgáló felmérésen alapulnak. A felmérésben érintett valamennyi iskola az UNESCO Társult Iskolák Hálózatának (ASPnet) részese. Az útmutató ezenkívül tudományos folyóiratokban, könyvekben, nemzeti és nemzetközi iránymutatókban, illetve keretrendszerekben, valamint program-weboldalakon megjelentetett példákból és kutatásokból is merít.

ALAPVETŐ MEGFONTOLÁSOK

A tudás és jó szándék ritkán elegendő az egész iskolára kiterjedő átalakuláshoz. A globális iskolai tapasztalatok azt mutatják, hogy az éghajlatvédelmi projektek nagy valószínűséggel akkor érik el céljukat, ha rendelkeznek az alábbiakkal:

- ▶ Tudatosabb és elkötelezettebb iskolaigazgató;
- ▶ Szakértelem – jól képzett tanárok és külső szakértői segítség formájában;
- ▶ A folyamatok menedzselésére kijelölt témavezetők;
- ▶ Kiegészítő anyagok és oktatási segédanyagok;
- ▶ Megfelelő hosszú távú finanszírozásⁱⁱⁱ.

NE FELEDJE!

A hálózatok remek eszközei annak, hogy hozzáférjünk a sikeres éghajlatvédelmi akciókhoz szükséges erőforrásokhoz. Mely hálózatok bizonyulhatnak hasznosnak az Ön iskolája számára?

- ▶ **Az UNESCO Társult Iskolák programja (Associated Schools Project Network, ASPnet)** – Az UNESCO Társult Iskolák programja egy 181 ország 10 000 iskoláját tömörítő globális hálózat, amely elkötelezetten támogatja az UNESCO béke, nemzetközi megértés, kultúraközi párbeszéd és fenntartható fejlődés iránti eszméjét. Ennek eszközeül választotta az innovatív oktatási tartalom kidolgozását, az úttörő szerepet az új tanítási és tanulási megközelítésekben, és az egész világot behálózó együttműködés intézményét. Tudjon meg többet a témáról az ASPnet weboldalán: <https://aspnet.unesco.org/en-us/Pages/Default.aspx>.
- ▶ **Eco-Schools - A (nemzetközi) Környezeti Nevelésért** Alapítvány által vezetett Eco-Schools társulás 58 országból több mint 48 000 iskolát tömörít magában. A társulás a környezet védelméért cselekvő iskolák számára biztosít eszközöket és erőforrásokat. Tudjon meg többet a témáról az Eco-Schools weboldalán: <http://www.ecoschools.global/>.¹
- ▶ **Helyi hálózatok** - Szerinte a világon számos helyi szervezet segíti az iskolákat az éghajlatváltozással kapcsolatos tevékenységeikben. Beszélgessen más iskolák tanáraival és igazgatóival, hogy megtudja, az Ön területén mely hálózatok aktívak.

¹ Az egésziskolás fenntarthatóságra nevelést támogató Magyarországi Ökoiskolák Hálózatáról, valamint a hazai Ökoiskola Cím rendszeréről itt olvashat többet: www.okoiskola.hu (A lektor megj.)

2. RÉSZ

AZ ÉGHAJLATBARÁT ISKOLÁVÁ VÁLÁS FOLYAMATA

AZ ISKOLAI FENNTARTHATÓSÁGI KULTÚRA KIALAKÍTÁSA

Iskolaigazgatóként vagy tanárként bizonyára pontos képe van az iskolai folyamatokról és a diákokkal, munkatársakkal és családokkal szembeni elvárásokról. Honnan erednek azonban ezek az írott és íratlan szabályok? Gyökerei gyakran az iskolai kultúrához nyúlnak vissza. Az iskolakultúra fogalma pedig azon értékek, meggyőződések, eszmék és elvárások összességét jelenti, amelyek az egyént az iskolában arra sarkallják, hogy bizonyos módon cselekedjen.

Az iskolai fenntarthatósági kultúra révén a tanulók, a munkatársak és a családok a fenntarthatóbb közösséget szolgáló cselekvések fontosságát kiemelő értékekben és eszmékben osztoznak. Ennek szerves részét képezi a környezet megóvása és az éghajlatváltozás visszaszorításának támogatása. Így a fenntarthatósági kultúra kialakításának részeként kell meghatározni, hogy iskolánk számára mit jelent az éghajlat-politika. Néhány iskola az éghajlat-politikáját annak kulcsaként értelmezi, hogy „kivegye a maga részét” bolygónk megóvásából. Másoknál azt segíti, hogy az őket közvetlenül érintő kérdések kezelésével foglalkozhassanak. A katasztrófák által sújtott Japán számos iskolája például úgy tekint éghajlatvédelmi akcióira, mint a diákok és családjaik abbéli segítői lehetőségére, hogy biztonságban éljenek és felkészülhessenek a jövőre.

Ahhoz, hogy meghatározhassuk, hogy iskolánk számára mit is jelent az éghajlatvédelem, mindenki véleményére szükségünk van. Tudnunk kell, hogy mit gondolnak erről a diákok, a családok, a felügyelők és az iskolai éttermi személyzet tagjai, az adminisztratív munkatársak és a tanárok. Nem egy módja van a témával kapcsolatos szemléletformálásnak és a cselekvéshez szükséges információk megszerzésének. Megkérhetjük például a diákokat arra, hogy ötletek formájában állítsanak össze egy listát arról, hogy mi minden miatt nem fenntartható az iskola. A családokat is megkérdezhetjük az éghajlatváltozással kapcsolatos nézeteikről. De akár filmesteket és műhelytalálkozókat is szervezhetünk, ahol a diákok, családok és tanárok együtt beszélgetnek a környezetvédelem lehetőségeiről.

Második lépésként fogalmazzuk meg a jövőképünket, a küldetésünket és azokat az értékeket, amelyek mintegy összefoglaló képet adnak az éghajlatvédelem iskolánk szerinti értelmezéséről. Fontos, hogy iskolánk jövőképe, küldetése és, az iskolai és helyi közösség sajátos történetét, kultúráját és szükségleteit tükrözzék. Az emberek nagyobb valószínűséggel fektetnek be az iskolai projektbe, ha azt a helyi közösség tagjai számára lényegesnek és érvényesnek tartják.

Nem elég kidolgozni és leírni az iskolai kultúra sarokpontjait: azokat az iskola mindennapi életében alkalmazni is kell. Így azoknak jól kell tükröződniük az iskola stratégiai terveiben, szabályzataiban, eljárásaiban, iránymutatásaiban, költségvetésében és az iskolai közösségek munkájában.

A NAGOYAI NEMZETKÖZI ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLÁBAN JÁRTUNK

Nagoya, Japan

A Nagoyai Nemzetközi Iskola – miként azt iskolai küldetésnyilatkozatában is megfogalmazta – elkötelezett az iskolai fenntarthatósági kultúra kialakítása mellett. Az intézmény célja az, hogy „a diákokban elültesse és fejlessze annak képességét, hogy objektíven felmérjék a globális társadalom valós szükségleteit, saját maguk cselekedjenek és aktív szereplői, hírvivői legyenek a fenntartható fejlődésnek.”

NE FELEDJE!

- ▶ Megállapodott iskolája a környezeti, társadalmi, kulturális és gazdasági értékekben?
- ▶ Az éghajlatvédelem részét képezi az iskola stratégiai tervének?
- ▶ Célként tekintenek a nemek közötti egyenlőségre és a férfiak és nők, illetve lányok és fiúk körében a döntéshozatalban való egyenlő mértékű részvétel és vezetés biztosítására?
- ▶ Vajon az iskola diákokra vonatkozó magatartási szabályzata (házirendje) foglalkozik a környezeti felelősséggel?
- ▶ Megismertetik új munkatársaikkal az iskola éghajlatvédelemmel kapcsolatos értékeit és elvárásait?
- ▶ Beszerzési politikájuk a környezeti és társadalmi szempontból felelős termékek vásárlását támogatja?
- ▶ Iskolájuk finanszíroz éghajlatvédelmi projekteket?
- ▶ Szán iskolájuk külön időt arra, hogy a tanárok véleményt alkothassanak a különböző éghajlatvédelmi kérdésekről és tapasztalatokról?
- ▶ Vajon valamennyi iskolai testület képviselteti magát az iskola éghajlatvédelmi csoportjában?

MINDENKINEK MEGVAN A MAGA SZEREPE

Mindenkinek megvan a maga szerepe abban, hogy az iskola éghajlatvédelmi céljai megvalósuljanak. Tulajdonképpen ez az egész iskolára kiterjedő megközelítés meghatározó eleme. Gyakorlati szemszögből nézve az egész iskola bevonásával közös lesz a munkateher is. Mélyebb szinten pedig az inkluzív megközelítés révén a különböző készségek, ismeretek és nézőpontok egy olyan tárházát kapjuk, amellyel a témakört egy igazán holisztikus szemszögből közelíthetjük meg. Ráadásul az idő során az éghajlatvédelmi akciók fenntartásában részt vevő érdekelt felekkel kialakított elköteleződés is erősödik. Azáltal, hogy mindenkinek megvan a maga szerepe, mindenki lehetőséget kap arra, hogy tudását bővítse és készségeit fejlessze. Ilyen a kritikus gondolkodás, a konszenzusra törekvés, és a fenntarthatóbb társadalom létrejöttéhez elengedhetetlen empátia.

A diákoknak, tanároknak, iskolaigazgatóknak, kisegítő személyzetnek, felügyelőknek, gondnokoknak, családoknak és a helyi közösség tagjainak mind megvan a maguk szerepe (lásd a következő oldalon az 1. táblázatot). A fiúknak és lányoknak, nőknek és férfiaknak aktívan, egyenlőképpen kell részt venniük a munkában. Az iskolai éttermi személyzet például egészséges roppogtatnivalót és helyi alapanyagokból készült ételeket készíthet, a diákok energetikai ellenőrzéseket végezhetnek, míg a családok az otthoni éghajlatbarát gyakorlatok alkalmazásával mintegy megerősíthetik a diákok számára az iskolában tanultakat. Javasolt, hogy az iskolában mindenkit bevonjunk annak meghatározásába, hogy ki milyen szerepet fog vállalni. Minden csoportnak ki kell választania azt a képviselőjét, aki az éghajlatvédelmi csoportban a nevükben felszólal és eljár, mert ez a csapat felel az iskola éghajlatváltozással kapcsolatos cselekvési terve kidolgozásának, megvalósításának és felülvizsgálatának koordinálásáért (lásd a 3. fejezet 1. számú iránymutatását).

**A VEZETŐK FELHATALMAZÁSA
A COLEGIO ISRAELITA BRASILEIRO
LIESSIN ISKOLÁBAN**

Rio de Janeiro, Brazília

Az Avraham Liessin Brazil Izraelita Iskola a környezeti felelősség kultúrájának kialakításán dolgozik. Az iskola hisz abban, hogy 800 diákjának és 200 alkalmazotjának tisztában kell lennie a környezetvédelmi projektek megvalósításának okával és céljával. És persze mindenkinek éreznie is kell, hogy részese a folyamatoknak. Ezért az iskola környezetvédelmi csoportja portásokat, tanárokat, diákokat, mérnököket és más szereplőket kért fel a különböző kísérleti, nem formális tanulási tevékenységekben való részvételre. Zöldtetőt telepítettek, napenergiával működő sütőt építettek, bambuszból biciklitárolót készítettek. Fűszernövényeket, virágokat ültettek, és meditációs kertet is kialakítottak. A fáradt sütőolajat biodízel-üzemanyaggá alakítják át. A tevékenységek révén az iskolai közösség különböző tagjai között kötődések jöttek létre. Nem beszélve arról, hogy a hovatartozás érzése mellett a büszkeség érzése is eltöltölte a résztvevőket. Egy olyan környezetet alakítottak ki, ahol az ötletek és információk szabadon megoszthatók egymással. A környezetvédelmi csoport ezenkívül az iskolai közösség tagjainak képzéseket is kínált, így biztosítva a projektek támogatását is. Így például az alkalmazottak hulladékselektálással és használt sütőolaj-gyűjtéssel foglalkozó képzésen vehettek részt. Az önkéntes diákok számára pedig kertészeti műhelytalálkozót szerveztek, hogy ezzel segítsék a bővülő iskolakertjeiket karbantartó személyzet munkáját.

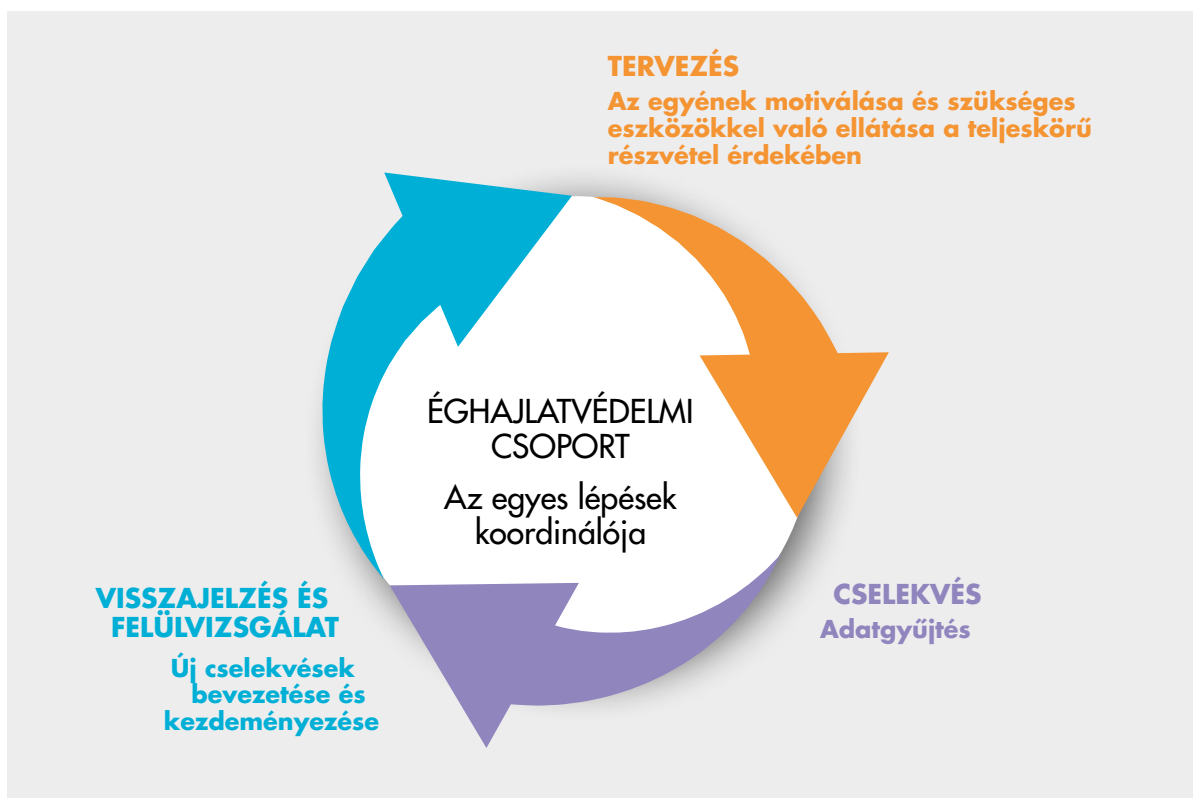
1. TÁBLÁZAT: AZ EGÉSZ ISKOLAI KÖZÖSSÉG BEVONÁSA AZ ÉGHAJLATVÉDELEMBE

Nézze meg a példák alapján, hogy az iskolai közösségük egyes tagjai hogyan vehetnének részt az éghajlatvédelmi akciókban. Mely szerepek működhetnek jól az Ön iskolája esetében? Van esetleg más egyéb mód arra, hogy az iskola diákjai, személyzete és a családok a projekt részesévé váljanak?

AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉG TAGJAI	LEHETSÉGES SZEREPEK
Diákok	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Éghajlatvédelmi akciók tervezése és vezetése – osztályban vagy akár egy klub részeként ▶ Felmérések végzése (például hulladék- és energetikai járórség formájában) annak vizsgálatára, hogy az iskola hogyan halad a fenntarthatóbbá válás útján ▶ Azon fiatalabb diákok mentorálása, akik még csak most fedezik fel az éghajlatvédelemben való részvétel lehetőségeit
Tanárok	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Olyan tananyagok tanítása, amelyek a diákokat az éghajlatváltozással kapcsolatos ismereteik bővítésében, a különböző cselekvési lehetőségek vizsgálatához szükséges készségek fejlesztésében és az akciókról való döntésben segítik ▶ Az iskolai közösség ösztönzése az éghajlattal kapcsolatos iskolai kezdeményezésekben való részvételre ▶ Az éghajlatbarát viselkedési elvárások folyamatos megerősítése (például a használaton kívüli lámpák lekapcsolásának üdvözlése)
Iskolaigazgatók és adminisztrátorok	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Az iskola éghajlatvédelmi jövőképében és értékeiben vállalt úttörő szerep ▶ A tanárok és a többi munkatárs támogatása az erőforrások biztosításával, a szakmai fejlődés lehetővé tételével, és a hatékony éghajlatvédelmi projektek vezetéséhez szükséges idő rendelkezésre bocsátásával ▶ Az éghajlatvédelemmel kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok és értékek mérlegelése az új tanárok és munkatársak felvételi döntésénél
Felügyelők és gondnokok	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Épületüzemeltetési változtatások javaslása az iskola ökológiai lábnyomának csökkentése érdekében ▶ A diákoknak az iskolakert megóvására és a megfelelő hulladék kiválogatására nevelése ▶ Az iskola fűtő-, hűtő- és világítási rendszerének energiahatékony átalakítása
Iskolai éttermi személyzet	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Egészséges ropogtatnivalók és helyi alapanyagokat felhasználó ételek készítése ▶ A komposztálható konyhai hulladék szétválasztása a nem komposztálhatóktól ▶ Az iskola kertjében termesztendő és az iskolai menzán felhasználható növények meghatározása
Irodai személyzet	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Fenntarthatóbb irodai gyakorlat alkalmazása (például kétoldalas nyomtatás, nyomtatás csak akkor, ha elkerülhetetlen) ▶ Az iskola éghajlatvédelmi eredményeiről és tanulságairól szóló üzenetek terjesztésének előmozdítása ▶ Az iskola látogatóinak köszöntése során az iskolai éghajlatvédelmi értékeinek bemutatása
Családok	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Éghajlatbarát gyakorlatok alkalmazása otthon (például takarékos vízhasználat és kert beültetése) ▶ Önkénteskedés iskola éghajlatvédelmi kampányaiban ▶ Adakozás és adománygyűjtés az iskola éghajlatvédelmi projektjeinek támogatására
Helyi közösség tagjai és helyi szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Azon helyi fenntartható fejlesztési kérdések azonosítása, amelyekkel az iskola meg tud birkózni ▶ Az éghajlatváltozással kapcsolatos műszaki szakértelem és az éghajlatváltozás kezelési lehetőségeinek megosztása ▶ Diákok fogadása olyan tanulmányutak keretében, amelyek révén valós környezetben tanulhatnak a résztvevők az éghajlatváltozásról

TERVEZÉS, CSELEKVÉS ÉS VISSZAJELZÉS

Iskolája vélhetően már folytat éghajlatvédelmi tevékenységeket. Diákjaik bizonyára már ültettek őshonos fát az iskolaudvarra, vagy esetleg tettek már lépéseket az energiafelhasználás csökkentése érdekében. De mi más tehet még iskolájuk az éghajlatváltozás visszaszorítására, és hogyan erősítheti meg a már meglévő kezdeményezéseit vagy kezdhet újabb akcióba? Az előrettekintő tervezés, cselekvés és visszajelzés útján elért folyamatos fejlődés iránti elkötelezettség az, ami meghatározza az egész iskolára kiterjedő megközelítést.

AZ AL-KAWTHAR KÖZÉPISKOLA FOLYAMATOS FEJLŐDÉSE

Bejrút, Libanon

Az Al-Kawthar Középiskola elhatározta, hogy iskolában növeli az éghajlatváltozással kapcsolatos tudatosságot. Ez idáig 2421 diákot, 310 tanárt és 110 családot vontak be különböző projektekbe. Fákat ültettek, újrahasznosított anyagokból kézműves tárgyakat készítettek, kilátogattak a védett területekre, újrahasznosítottak és a vízkészlet védelmén is dolgoztak. Filmesteket és műhelytalálkozókat is szerveztek, ahol a diákok, családok és tanárok megoldásokat javasoltak bolygónk megmentésére. A társadalmilag felelős intézményekre vonatkozó ISO-26000 szabvány előírásait követve az iskola elkötelezte magát a folyamatos fejlődés mellett. Az iskolaév elején a környezetvédelmi bizottság cselekvési tervet állít össze az előző évben tanultak és elérték alapján. A bizottság nyilvántartást vezet a tevékenységekről, így az iskola meg tudja határozni, hogy melyek azok a kiemelkedő hatású tevékenységek, amelyeket ki lehet terjeszteni. A tanárok és diákok a tanulást a tapasztalataiknak más libanoni és nemzetközi iskolákkal történő megosztásával is mélyítik. A családok folyamatos részvétele az őket az új fejlesztésekről és projektekről tájékoztató szóróanyagoknak köszönhetően biztosított.

Az alábbi ellenőrző lista még részletesebben ismerteti ezeket a lépéseket.

ELLENŐRZŐ LISTA AZ ÉGHAJLATBARÁT ISKOLÁVÁ VÁLÁS LEGFONTOSABB LÉPÉSEIRŐL

Végezze el az egyes lépéseket az éghajlatvédelmi csoport segítségével. Az előretékintető tervezés, cselekvés és visszajelzés kulcsfontosságú az egész iskolára kiterjedő megközelítés szempontjából.

TERVEZÉS	☐	<p>ÖNÉRTÉKELÉS KÉSZÍTÉSE</p> <p>Az önértékeléssel őszinte képet kaphatunk az iskola éghajlat-politikával kapcsolatos jelenlegi teljesítményéről. Az értékelés segítségével azonosíthatjuk a prioritásokat, meghatározhatjuk a célokat és felmérhetjük a sikeresség mértékét.</p>
	☐	<p>CSELEKVÉSI TERV KIDOLGOZÁSA</p> <p>A cselekvési tervnek² ki kell terjednie az iskola célkitűzéseire és prioritásaira, amelyekhez konkrét feladatokat, elvárt eredményeket és időkereteket kell rendelni. Az egész iskolára kiterjedő megközelítés mind a négy területét le kell fednie – így az iskolai vezetést, a tanítás és tanulás módját, a telephely- és létesítménygazdálkodást és a közösséggel kialakított partneri viszonyokat. Egy mintaként alkalmazható sablont itt talál (33-36. o.) http://www.edu.gov.mb.ca/k12/esd/pdfs/sustainable_guide.pdf</p>
	☐	<p>SZEREPEK ÉS FELELŐSÉGI KÖRÖK PONTOSÍTÁSA</p> <p>A szerepkörök és munkacsoportok meghatározásánál, a nemek közti egyenlőség figyelembevételével mellett fontos, hogy a terhelést megosszuk és mindenki számára lehetővé tegyük a részvételt. Ennek egyik módja egy éghajlatvédelmi csoport felállítása - egyértelmű szerep- és felelősségi körökkel -, amely az egész iskolára kiterjedő cselekvési terv kidolgozását, megvalósítását és felülvizsgálatát koordinálja majd.</p>
CSELEKVÉS	☐	<p>AZ ISKOLA CSELEKVÉSI TERVÉNEK VÉGREHAJTÁSA</p> <p>A cselekvési tervet a hat iránymutatás mentén az egész iskolára kiterjedő megközelítés mind a négy területén meg kell valósítani. Ehhez fontos, hogy az iskolai közösség valamennyi tagját bevonjuk a cselekvési terv végrehajtásába.</p>
	☐	<p>ADATGYŰJTÉS A MEGVALÓSÍTÁS SORÁN</p> <p>Többfajta adat begyűjtésére lesz szükség a mélyreható, rendszerszintű változáshoz. Értékelési portfóliónk kiterjedhet az alábbiakra:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ A diákok vezette vizsgálatok (például energetikai ellenőrzések, biodiverzitási adatok rögzítése, közlekedési felmérések, ökológiai lábnyom elemzések, a közösségi attitűdvizsgálatok) során begyűjtött adatok; ▶ A szokásos tevékenységek részeként az iskola által már begyűjtött kvantitatív adatok (például jelenléti ívek és villanyszámlák); ▶ Kvalitatív adatok (például a diákok munkájából kiragadott példák, óratervek, tanári megfigyelések, fényképek, iskolai hírlevelek, az éghajlatvédelmi csoport üléséről készült jegyzőkönyvek és cselekvési terv).
VISSZAJELZÉS ÉS FELÜLVIZSGÁLAT	☐	<p>IDŐ FORDÍTÁSA A CÉLOK, STRATÉGIÁK ÉS EREDMÉNYEK ÁTTEKINTÉSÉRE ÉS A VELÜK KAPCSOLATOS VISSZAJELZÉSRE</p> <p>Az éghajlatvédelmi célok elérésének megkísérlése után szánjunk időt a célok, cselekvések és módszerek áttekintésére és adott esetben azok módosítására. E folyamat koordinálásáért az éghajlatvédelmi csoport felel.</p>
	☐	<p>AZ EREDMÉNYEK MEGÜNNEPLÉSE ÉS A TANULSÁGOK MEGOSZTÁSA</p> <p>Az eredmények és tanulságok iskolán belüli és kívüli kommunikálása megszilárdítja az éghajlatvédelmi elszámoltathatóság intézményét. Az iskolai eredmények őszinte és nyilvános, megfelelő megünneplése ugyancsak erősíti a projektek folytatása iránti motivációt. Az iskolák világszerte számos kreatív módját találták meg annak, hogy eredményeiket és tanulságaikat másokkal is megosszák. Ilyen többek között:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Az összegyűjtött adatok felhasználása tanmenetek elkészítéséhez (pl. a diákok a villamosáram-fogyasztásban bekövetkező változásokat bemutató ábrákat készítenek); ▶ Poszterek elhelyezése az iskola központi meghatározó helyszínén; ▶ Tippek megosztása családokkal a fenntarthatósági gyakorlatok otthoni alkalmazására; ▶ Vendégek meghívása az éghajlatvédelmi projekteket bemutató, diákok vezette látogatásokra; ▶ Az eredmények és tanulságok ismertetése konferenciákon és tudományos folyóiratokban; ▶ Minősítés elnyerése az országos és nemzetközi programok valamelyikén.

² Magyarországon az iskolák pedagógiai programjai, SZMSZ-ei, házirendjei tartalmazzák az általános prioritásokat, működési alapelveket; és az éves munkaterv - ökoiskolák esetében ennek részeként az éves ökoiskolai munkaterv - határozzák meg a konkrét feladatokat. (A lektor megj.)

3. RÉSZ

CSELEKVÉSI TERÜLETEK

Az egész iskolára kiterjedő megközelítés lényege az, hogy az éghajlatvédelem az iskola valamennyi aspektusát érintse – így az iskolai vezetést, a tanítás és tanulást, a létesítményeket és intézkedéseket, valamint a közösségi együttműködések. Az egész iskolás átalakulás kezdetén az iskolák gyakran csak egy vagy két cselekvési terület változásaira koncentrálnak. Azonban a megközelítés végső célja az, hogy az éghajlatvédelem mind a négy területbe beépüljön.

Az egész iskolás megközelítés lényege tehát az, hogy az iskola élete minden területének megtervezésekor figyelembe vegyük az éghajlatváltozást.

ISKOLAI VEZETÉS

1. SZÁMÚ IRÁNYMUTATÁS ÉGHAJLATVÉDELMI CSOPORT LÉTREHOZÁSA

Mindenkinek – lányoknak és fiúknak, nőknek és férfiaknak egyaránt – megvan a maga támogató szerepe az iskola éghajlat-politikájában. A hatékony munkához azonban elengedhetetlen a szerep- és felelősségi körök megosztása. Ennek egyik módja az iskola klímával kapcsolatos munkáját koordináló éghajlatvédelmi csoport felállítása.

A csoport feladata az iskola éghajlatvédelmi cselekvési terve kidolgozásának, megvalósításának és felülvizsgálatának koordinálása az iskola többi érdekelt felével egyetértésben. Ez – többek között – a tanév elején tartott számtalan, a projektek és akciók megtervezését szolgáló értekezletet, illetve a tanév során tartott, az előrehaladás kiértékelésére és a terv szükségszerű kiigazítására irányuló megbeszélést foglal magában.

Éghajlatvédelmi csoportot az iskolaigazgató és a tanárkollégák támogatásával hozhatunk létre. A csoport tagjai között azonban jó, ha az iskolán belüli és kívüli különböző érdekeltek képviselői is ott vannak, akiknek közül lehet az iskola éghajlatvédelmi kezdeményezésekhez (lásd az 1. táblázatot). Mindez fontos ahhoz, hogy a különböző készségek, ismeretek és nézőpontok a csoport rendelkezésére álljanak. A csapat felállításakor kérjük, vegye figyelembe a következőket:

- ▶ A csapatban a diák képviselők eltérő háttérűek, más és más osztályból és korosztályból valók legyenek. Ne feledjük annak meghatározását, hogy a diákok milyen mértékig bírnak (vagy éppen nem bírnak) döntéshozói hatáskörrel. Ezzel elejét vehetjük annak, hogy a diákok esetleg csalódottak legyenek, mert nem minden ötletük kerül gyakorlati megvalósításra.
- ▶ Keressünk képviselőket az iskolai közösség összes felnőtt csoportjából is: a vezetők, a tanárok, a felügyelők és az iskolai éttermi személyzet, az adminisztrátorok, a kisegítő személyzet és a családok köréből.
- ▶ Kérjünk fel a helyi közösségből olyan magánszemélyeket és szervezeteket, amelyek az iskolai projektek hatását saját bőrükön tapasztalhatják, és amelyek műszaki szakértelmükkel és egyéb más módon támogathatják a jövőbeli kezdeményezéseket. Ilyenek lehetnek a környezetvédelmi szervezetek, az iskola szomszédságában lakók, a helyi vállalkozások és a helyi önkormányzat képviselői.
- ▶ Gondoskodjunk arról, hogy a lányok és fiúk, nők és férfiak egyenlő arányban képviseltessék magukat – legyen szó akár a részvételről vagy a vezetésről.
- ▶ Amennyiben az lehetséges, úgy az éghajlatvédelmi csoport tagjait inkább választás, mintsem kinevezés útján válasszuk meg, hogy ekképpen az általuk képviselt csoportot mozgósítani tudják, és a nevében felszólalhassanak és eljárhassanak.

TANÍTÁS ÉS TANULÁS

2. SZÁMÚ IRÁNYMUTATÁS AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS OKTATÁSA VALAMENNYI TANTÁRGYBAN

Az éghajlatváltozás kihívásainak kezelése összetett feladat. A környezetvédelmi, gazdasági, társadalmi, kulturális, etikai, politikai, tudományos és technológiai kérdések mind helyt kapnak. Ezen okból kifolyólag az iskolának az éghajlatváltozás témakörét minden tantárgyba be kell építenie: nem csak a természettudományi és a társadalomtudományi kurzusokba.

Nem kell külön tantárgyat indítani az éghajlatváltozás oktatására, habár az ilyen kurzusok minden bizonnyal hasznosak. A releváns témákat minden egyes tantárgyba bele lehet foglalni. Például:

- ▶ A matematikaórákon készíttessünk a diákokkal grafikonokat az iskola energiafelhasználásának alakulásáról,
- ▶ A rajzórán készíttessünk posztereket az éghajlatváltozás hatásairól,
- ▶ A nyelvórán gyakoroltassuk a kommunikációs készségeket, hogy a diákok ezek segítségével fel tudjanak majd szólalni az életüket érintő kérdésekben,
- ▶ Készíttessünk a diákokkal olyan koncepció-térképet, amely a társadalmi, környezetvédelmi és gazdasági kérdések közötti összefonódásokat mutatja be,
- ▶ Írassunk a diákokkal cikkeket az éghajlatvédelmi projektben való részvétellel kapcsolatos érzéseikről.

Az alábbi 2. táblázat további példákat is említ.

Nem számít, hogy milyen tantárgyat tanítunk: mindig értékeljük az éghajlatvédelemmel kapcsolatos tanulást. Az értékelések a diákok teljesítményéről és fejlesztési lehetőségeiről való visszajelzések révén javíthatják a tanulásukat. Az értékelésekkel ráadásul azt az üzenetet is közvetítjük, hogy az adott terület tanulmányozása lényeges.

2. TÁBLÁZAT: AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS OKTATÁSA VALAMENNYI TANTÁRGYBAN

Nézzze meg a példákon keresztül, hogy miként oktatható az éghajlatváltozás az egyes tantárgyakban. Mely példák nyernének értelmet az Ön iskolájában vagy az óráján? Eszébe jut esetleg más olyan mód, amellyel a diákokat támogathatja a probléma megértésében és a cselekvésben?

TANTÁRGY	PÉLDÁK
Mezőgazdaság/kertészet	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Iskolai kert és komposztáló kialakítása és fenntartása ▶ Interjú készítése a helyi gazdákkal (férfiakkal és nőkkel) arról, hogy milyen hatással van rájuk az éghajlatváltozás
Művészet – vizuális és előadó-művészet	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Az éghajlatváltozás hatásait bemutató poszterek készítése ▶ Környezetvédelmi témájú dalok és hasonló üzenetek elemzése
Biológia	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Annak vizsgálata, hogy az éghajlatváltozás milyen módon befolyásolja a betegségek (pl. malária) terjedését ▶ A biodiverzitás vizsgálata az iskolaudvaron illetve a településen
Hon- és állampolgári ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Interjú készítése a helyi önkormányzat tisztviselőivel az éghajlatváltozást érintő intézkedésekről ▶ Közösségi szemétszedés szervezése a helyi vízparton vagy parkban
Földrajz	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Terepgyakorlat szervezése a városi terjeszkedés okainak és hatásainak vizsgálatára ▶ Térképek készítése a világ azon területeinek bemutatására, amelyeket az éghajlatváltozás a leginkább fenyeget
Egészség- és testnevelés	<ul style="list-style-type: none"> ▶ A természet tisztelete a kirándulások során, az iskola körül ▶ A környezeti tényezőkkel (pl. levegőszennyezés) kapcsolatos egészségügyi kockázatok vizsgálata ▶ Az egészséges életmód környezetvédelmi előnyeinek felsorolása (pl. aktív közlekedés)
Történelem	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Annak vizsgálata, hogy a történelem során hogyan oldotta fel a konfliktusokat és kezelte a társadalom a környezeti kihívásokat ▶ A hagyományos ökológiai tudás feltérképezése és annak mérlegelése, hogy azok miként alkalmazhatók a helyi fenntartható fejlesztési kérdésekben
Nyelvtan és irodalom	<ul style="list-style-type: none"> ▶ A helyi és globális kérdésekben való felszólaláshoz szükséges kommunikációs készségek gyakorlása ▶ Vers- és történetírás az éghajlatváltozással foglalkozó fényképek illetve videofelvételek alapján
Matematika	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Az iskola energiafelhasználásában bekövetkező változások grafikonos ábrázolása ▶ Helyi és globális szinten a szegénységgel és alultápláltsággal foglalkozó statisztikai számítások – nemek szerinti bontásban
Természettudomány és technológia	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Az éghajlatot befolyásoló természeti és emberi tényezők vizsgálata ▶ A mindennapi vegyszerek társadalmi, környezeti és gazdasági hatásának felmérése
Szakmai és gyakorlati oktatás	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Olyan munkahelyi biztonsági intézkedések alkalmazása, amelyek a női és férfi munkatársak, illetve a környezet védelmét szolgálják ▶ A társadalmi és környezeti aggályokra választ nyújtó technológiai megoldások azonosítása ▶ A környezeti és társadalmi felelősségvállalás figyelembe vétele a terméktervezésnél

3. SZÁMÚ IRÁNYMUTATÁS

KRITIKUS, KREATÍV ÉS JÖVŐBE TEKINTŐ GONDOLKODÁSRA NEVELÉS

Bonyolult, folyamatosan változó világunkban nem elég csupán az éghajlatváltozással foglalkozó konkrét, szakértők által alátámasztott meglátások oktatása. Meg kell tanítanunk a kritikus, kreatív és jövőbe tekintő gondolkodás készségeit is.

- ▶ A kritikus gondolkodás készségei: annak meghatározása, hogy milyen információ vagy szempont szükséges az adott probléma megvizsgálásához; egy konkrét állásfoglalást alátámasztó bizonyíték mérlegelése; javaslatétel...
- ▶ A kreatív gondolkodás készségei: lehetőségek felkutatása, tanulás más kultúráktól, korszakoktól és kontextusoktól, megoldások tervezése...
- ▶ A jövőbe tekintő gondolkodás készségei: valószínű, lehetséges és kívánatos jövőképek elképzelése; a döntések rövid és hosszú távú hatásainak összehasonlítása; az elővigyázatosság elvének alkalmazása.

Hogyan segíthetjük a diákokat a kritikus, kreatív és jövőbe tekintő gondolkodás készségeinek kifejlesztésében? Erre egységes megközelítést a kooperatív tanulás nyújt. A kooperatív tanulás során a diákok különböző háttérrel, értékekkel és kilátásokkal rendelkező egyénekként dolgoznak közösen az összetett kérdések megválaszolásában. Ezáltal a diákok még az állásfoglalásukat megelőzően a kérdések, megoldások és stratégiák különböző megközelítési módjaival is megismerkednek.

Ha első ízben alkalmazzuk a kooperatív tanulás módszerét, úgy ne feledjük, hogy az együttműködés több mint a diákok arra készítése, hogy egyéni feladataik megoldása során válaszaikat másokkal is megosszák. A kooperatív tanulás hatékony alkalmazásához a csapatmunkát úgy kell kialakítani, hogy minden egyes diák aktívan hozzájáruljon a közös célok eléréséhez. A kooperatív tanulásról részletesebben a Kooperatív Tanulás Intézetének (The Cooperative Learning Institute) weboldalán olvashat.

NE FELEDJE!

Alább néhány szempontot talál, amelyet az éghajlatváltozás tanulmányozása során a diákok figyelembe vehetnek:

- ▶ Helyi és globális perspektívák
- ▶ Nemi szempontok
- ▶ A múlt, jelen és jövő kilátásai
- ▶ Érzelmi, értékalapú és tényeken alapuló nézőpontok
- ▶ Emberi és nem-emberi szempontok
- ▶ Erős és marginalizált egyének, csoportok és országok kilátásai.

KOOPERATÍV TANULÁS AZ ELSŐ ATHÉNI KÍSÉRLETI LÍCEUMBAN – GENNADEIO

Athén, Görögország

Kísérleti iskolaként az Első Athéni Kísérleti Líceum – Gennadeio célja az innovatív programok bevezetése. 2013-ban az iskola – 157 középiskolás (11-12-es) diák részvételével – a komplex természeti rendszereket vezette be a biológia és a kémia kurzusokon. A komplex modulokban a diákok – számítógépes szimuláció segítségével – csoportokban dolgozva vizsgálták az éghajlatváltozást, a vírusok terjedését és az ökoszisztéma dinamikáját. Vizsgálataik során megismerték a komplex rendszerdinamika jellemzőit (mint például a pozitív és negatív visszacsatolást). Ugyancsak lehetőségük nyílt a már tanultak alkalmazására. A diákok egy csoportja például az iskolaépület energetikai fenntarthatóságát vizsgálta azzal a céllal, hogy a gyenge pontokat megtalálva cselekvési tervet állítson össze annak javítására. Egy olyan iskolában, ahol a diákok akadémiai irányultságúak, és a tudomány és kutatás iránt vonzódnak, a komplex természeti rendszerek oktatását célzó kooperatív tanulás és technológia alkalmazása jól illeszkedett a diákok adottságaihoz és érdeklődési köréhez. A komplex rendszerek modul a tanárok és diákok számára egyaránt tanulási lehetőségül szolgált. Az órák megfigyelése nagyrészt egy kölcsönös társértékelési program részeként történt. Minden egyes órán egy kutatópedagógus feljegyzéseket készített a diákok észrevételeiről, megjegyzéseiről, kérdéseiről és attitűdjéről. Megállapítást nyert, hogy a diákok bevonódása magas volt az órákon, így gazdagítva a valós világ problémáiról szerzett ismereteiket. A tanárok az észrevételeiket, eredményeiket a tanári értekezleteken és konferenciákon ismertették.

4. SZÁMÚ IRÁNYMUTATÁS

A DIÁKOK CSELEKVÉSRE VALÓ KÉPESSÉ TÉTELE

Az éghajlati válság sürgető voltára tekintettel a tanulásnak cselekvésorientálnak kell lennie. Három módja van annak, hogy teret adjunk a diákok cselekvésének^{iv}.

1. Tanulás a cselekvésről – vértessük fel őket a sikerhez szükséges tudással és készségekkel: például tanulmányozhatják a változás előidézését célzó a helyi és globális erőfeszítések alakulását. De akár gyakoroltathatjuk velük a cselekvéshez elengedhetetlen készségeket is (pl. konszenzusra törekvés, aktív figyelés, támogatás, nyomatékosítás...).
2. Tanulás cselekvés által – hagyjuk, hogy a diákok válasszák ki, tervezzék meg és hajtsák végre az éghajlatvédelmi projekteket. A diákok a cselekvési projekteken az órán vagy akár tanórán kívül is dolgozhatnak. Akármelyik utat is válasszuk, ne feledjük: a cél az, hogy teret adjunk számokra ahhoz, hogy a tanultakat mint az életük, iskolájuk és közösségük pozitív átalakításához szükséges alapokat alkalmazzák. Éppen ezért nem az számít, hogy pontosan milyen célt kívánnak elérni: ami számít, az az, hogy a projekt a diákok ötleteiből ered-e, és az, hogy vajon ezeket a tevékenységeket arra használjuk-e, hogy a diákokat készségeik fejlesztésében és a cselekvés iránti elköteleződésben támogassuk.
3. Tanulás a cselekvésből – hagyjuk, hogy diákjaink véleményt formáljanak az eredményeikről, a tanultakról és arról, hogy mit tennének másként a következő alkalommal.

Az iskolai campus ideális hely számukra a cselekvéshez, hiszen mégiscsak könnyebben tehetünk éghajlatbarátabbá egy iskolát, mint fenntarthatóvá egy egész települést, régiót vagy országot. Az iskolai telephely megtervezésével és átalakításával a diákok megismerkedhetnek a cselekvés kihívásaival és lehetőségeivel. Mindenképpen egyeztessünk az igazgatóval, mielőtt megengednénk, hogy a diákok a campuson cselekvési projekteket vezessenek. Az igazgató akár más olyan személyekhez (például további tanárokhoz, felügyelőkhöz illetve kisegítő személyzethez) is irányíthat minket, akit ugyancsak be kell vonni a műveletbe. Szaktudásukat ezek a szereplők is megoszthatják a többiekkel, munkájukra pedig a diákok által tervezett projektek is hatással lehetnek.

LÉTESÍTMÉNYEK ÉS INTÉZKEDÉSEK

5. SZÁMÚ IRÁNYMUTATÁS

ISKOLÁNK ÉLENJÁRÓVÁ TÉTELE AZ ÉGHAJLATVÉDELEM TERÉN

A mondás, miszerint „élj úgy, ahogy prédikálsz”, az iskolákra is érvényes. Az iskolai campusnak – amely vélhetően az a hely, ahol a diákok az éghajlatváltozás tanulmányozására fordított idő legnagyobb részét töltik – az iskola értékeit kell tükröznie.

Az iskolák fenntarthatóbbá alakításának leggyakoribb módja az akció: amely csökkenti az éghajlati változást vagy javítja a környezet állapotát (például fák ültetése, komposztálás, nagyobb fokú energiahatékonyság, hatékony víz- és papírfelhasználás). Jóllehet a környezetvédelmi fejlesztések is fontosak, az iskolák túlléphetnek azokon. Iskolánk számos módot találhat a fenntarthatóság és éghajlatvédelmi példamutatásra (lásd a 3. táblázatot).

EGÉSZSÉGES GYEREKEK ÉS EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET A HAWKSTONE ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

Kwazulu Natal, Dél-Afrika

A Hawkstone Általános Iskola 2004-ben csatlakozott az Eco-Schools programhoz. Azóta az iskola az éghajlatvédelem élenjárója lett, megmutatta, hogy hogyan járhat együtt az egészséges környezet és az egészséges közösség. Példának okáért, tanári irányítás mellett a diákok megtanulták, hogy hogyan készítsenek mosdót újrahasznosított anyagból. A diákok azóta is ezeket a kézmosókat használják – nemcsak vizet spórolva, hanem a megfelelő iskolai higiénéért is biztosítva. Néhány diák még a családjának is készített ilyen kézmosót otthoni használatra.

Az iskola integrált megközelítésének egy másik példája egyszerű hulladékgazdálkodási projektként indult. Amikor egy hulladék-ellenőrzés során fény derült arra, hogy az iskolaudvart szennyező szemét nagyrészt cukorka-csomagolópapír és chipses zacskó volt, az iskola úgy határozott, hogy egyszerre oldja meg a hulladék és az egészségtelen táplálkozás problémáját. Az iskolai „csokibüfék” idénygyümölcsöket, földimogyorót és házi készítésű pattogatott kukoricát kezdtek el árusítani a cukorka és chips helyett. Az egészséges ropogtatnivalót nagyon kevés csomagolással vagy anélkül adják. A diákok a megmaradt kevés csomagolásból kézműves tárgyakat készítenek, például papírmasétalat, nyakláncot és ugrókötelet⁵.

3. TÁBLÁZAT: AZ ÉGHAJLATVÉDELMI PÉLDAMUTATÁS

Nézze meg, hogy az alábbi példák közül melyekkel válhatna iskolája az éghajlatvédelmi mintaadóójává. Mely példák működhetnek jól az Ön iskolája esetében? Eszébe jut esetleg más módja annak, hogy iskolája szerepet vállalhasson?

TÉMA	AZ ÉGHAJLATVÉDELMI PÉLDAMUTATÁS LEHETŐSÉGEI
Biodiverzitás és természet	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Őshonos növények, fák, cserjék, gyümölcsök és zöldségek ültetése ▶ A játszóterek, kültéri tanulóterek és az iskolaépület számára árnyékot adó fák ültetése
Energia	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Lámpák, számítógépek és egyéb elektronikus eszközök kikapcsolása, ha azok használaton kívül vannak ▶ A gépészeti berendezések rendszeres ellenőrzése a hatékony működés biztosítása érdekében
Felelős fogyasztás	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Helyi termékek vásárlása ▶ Gazdaságokból, ültetvényekről és felelős munkavédelmi, egészségvédelmi és biztonsági gyakorlatot követő üzemekből származó termékek vásárlása
Egészség és jólét	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Az iskolai menzán egészséges, bio, helyi és minimális csomagolású élelmiszerek felszolgálása ▶ Mosogatók és vízcsapok karbantartása a rendszeres kézmosás előmozdítása végett
Szemét és hulladék	<ul style="list-style-type: none"> ▶ A diákok és munkatársak ösztönzése arra, hogy minél kevesebb szemetet termelő ebédet hozzanak magukkal ▶ Újrahasznosító, komposztáló és szemeteskosarak elhelyezése a kulcsfontosságú helyeken annak előmozdítása érdekében, hogy a diákok és munkatársak a megfelelő helyre tegyék a hulladékot
Közlekedés	<ul style="list-style-type: none"> ▶ A diákok és az iskolai személyzet ösztönzése fenntartható közlekedési mód választására ▶ Új iskolaépületek helyének kijelölése a tömegközlekedéssel könnyen megközelíthető helyeken
Víz	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Használaton kívül a víz elzárása ▶ A járdaburkolat lecserélése olyan természetes felületre, amely a nagy viharok után is elnyeli a vizet ▶ Annak biztosítása, hogy az ingatlan területéről minden vegyi anyagot megfelelően távolítsanak el (és nem csak a csatornába engedik)

KÖZÖSSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

6. SZÁMÚ IRÁNYMUTATÁS

KÖZÖSSÉGI PARTNERSÉGEK LÉTREHOZÁSA A TANULÁSÉRT ÉS TANÍTÁSÉRT

Sokat tehetnek az iskolák az éghajlatváltozás visszaszorításának elősegítéséért. Nem egy olyan kérdés van azonban, amit nem tudnak önmaguk megválaszolni, és így külső érdekelt felek közreműködésére van szükségük, ezért kell az iskolának fontolóra vennie a közösséggel való szorosabb partnerségi viszonyok kialakítását.

A közösségi kapcsolatoknak köszönhetően javulhat az oktatás minősége is. Az osztálytermen kívül szerzett tanulási tapasztalatok révén a diákok még inkább kötődnek majd saját közösségükhöz. A környékbeli partnerek segítségével meghatározhatjuk, hogy mely helyi tanulási lehetőség lenne megfelelő az osztály számára az alábbiak közül.

- ▶ Használjuk az iskola területét egyfajta „tanulási laboratóriumként” – teremtsük meg a diákok számára az iskolát éghajlatbarátabbá tévő rendszerek megértésének, alakításának és élvezetének lehetőségét. A diákok például megfigyelhetik, ahogy az iskolai komposztálóban a maradékanyagok lebomlanak; kedvükre játszhatnak a korábban általuk ültetett őshonos fák árnyékában, vagy szervezett utakon kalauzolhatják végig a helyi látogatókat, bemutatva nekik az iskola fenntarthatósági jellemzőit.
- ▶ Vigyük ki a tanulást az osztálytermen kívülre – vigyük a diákokat az iskola közvetlen környezetébe. A természetes élőhelyeken a diákok górcső alá vehetik a biológiai sokszínűséget. Interjút készíthetnek a közösség tagjaival arról, hogy mit kedvelnek és nem kedvelnek a területen, illetve megvizsgálhatják és megismerhetik az iskolát övező természetes és/vagy városi tájat.
- ▶ Helyi terepgyakorlatok szervezése – látogassunk el a diákokkal például a helyi gazdaságokba, ültetvényekre, a katasztrófavédelmi központokba, vagy a víztisztító illetve hulladék-újrahasznosító üzemekbe. E látogatások révén a diákok magával ragadó, valós környezetben fedezhetik fel az éghajlatváltozás kihívásait és megoldásait.
- ▶ Tanulás tapasztalás útján – a diákok a kooperatív oktatásban és a közösségi szolgálat tanulási programjaiban való részvétel során átélhetik a helyi vállalkozások és szervezetek mindennapjait.
- ▶ Készítsük cselekvésre a diákokat – a helyi környezetvédelmi szervezet által meghatározott valós szükségletek alapján tervezzünk velük akcióprojekteket, és valósítsák meg azokat. Tudás, készségek, idő és erőforrások ráfordításával a családok és a közösség más tagjai is szövetségesünké válhatnak.

JOB B TANULÁSI LEHETŐSÉGEK AZ ENDRUPSKOLEN ISKOLA DIÁKJAI SZÁMÁRA A TELEPÜLÉSI PARTNERSÉGEKNEK KÖSZÖNHETŐEN

Fredensborg, Dánia

A helyi nonprofit szervezettel kialakított partneri viszonyoknak köszönhetően az Endrupskolen Iskola diákjai inspiráló, első kézből szerzett tanulási tapasztalatra tehetnek szert. A tanév során nyolcszor látogatják meg a „Haver til Maver” nonprofit szervezet által fenntartott kerteket, gazdaságokat illetve konyhát. Az osztályok minden egyes látogatás során találkoznak a gazdákkal, szakácsokkal, biológusokkal illetve kertészekkel, akik a diákokat végigkalauzolják a növények, fák, zöldségek, illatok és ízek felfedező útján. Az Endrupskolen tanárai szerint e látogatások révén a diákok nemcsak készségeiket bővítik, hanem elkötelezettségüket is mélyítik a jobb élelmiszerek jövője iránt, amelyet önmaguk, családjuk és a társadalom egésze számára biztosítanak majd. Ráadásul a hagyományos osztálytermen kívüli tanulás hozzájárult ahhoz, hogy a diákok jobb kapcsolatot ápoljanak társaikkal, nem beszélve az önbecsülés javulásáról.

NE FELEDJE!

A közösségen belül ki működhet együtt az iskolával? Számatalan lehetőség kínálkozik.

- ▶ Családok
- ▶ Más iskolák
- ▶ Szomszédsági egyesületek
- ▶ Helyi vállalkozások, gazdaságok és ültetvények
- ▶ Községi központok
- ▶ Média (helyi lapok, rádióállomások, közösségi média stb.)
- ▶ A helyi egyetemen működő professzorok és kutatók
- ▶ Helyi környezetvédelmi szervezetek
- ▶ A helyi önkormányzat tisztviselői és intézményei
- ▶ Országos és nemzetközi hálózatok, mint például az UNESCO Társult Iskolák Hálózata és az Eco-Schools

A települési együttműködések előnyét nemcsak a diákok élvezhetik, hiszen azok a szélesebb értelemben vett közösség hasznára is válnak. Az iskola akár központi csomópontként is szolgálhat a helyi közösség tagjai számára az éghajlatváltozással kapcsolatos tanulmányok terén. Íme néhány példa arra, hogy iskolája miként inspirálhat és vonhat be a folyamatba másokat:

- ▶ Nyilvános filmestek és műhelytalálkozók szervezése az éghajlatváltozással kapcsolatos tudatosság növelése érdekében.
- ▶ Fenntarthatósági túrák vezetése, amelyek során megismertetjük az iskola éghajlatvédelmi kezdeményezéseit.
- ▶ Az egész közösséget megmozgató események szervezése, mint például a vízpartok, erdők illetve települési közterületek megtisztítása.
- ▶ Dolgozzunk együtt más iskolákkal és a helyi vállalkozásokkal a sikeres projektek újbóli megisméltése végett.
- ▶ Éghajlatvédelmi történeteinket osszuk meg a közösségi média felületein, a helyi lapokban és a rádióállomásokon.

AZ ERDŐK MEGŐRZÉSÉRE MOZGÓSÍTOTT KUTATÓK ÉS UNESCO TÁRSULT ISKOLÁK

Elefántcsontpart

Elefántcsontparton az erdei erőforrások egyik legszélesebb körben elterjedt felhasználása a hagyományos gyógyászatához tartozik, amely létfontosságú az alapfokú egészségügyi ellátás tekintetében, és hozzájárul a hagyományos tudás és a kulturális örökség megőrzéséhez. Felismerve, hogy az erdők biodiverzitása veszélyben van, az UNESCO Társult Iskolák – az egyetemi kutatókkal és gyakorló gyógyítókkal karöltve – egyesítették erőiket, hogy az elefántcsontparti erdei erőforrások megmentésére siessenek. Az iskolák olyan botanikus kertek létrehozását szorgalmazzák, ahol a szülőktől és a hagyományos orvoslást gyakorlóktól megtanulhatják azt, hogy miként őrizhetik meg az erdei erőforrásokat és gazdálkodhatnak azokkal még inkább fenntartható módon. A botanikus kertbe tett tanulmányutak révén a diákok szert tesznek a tradicionális gyógynövény-termesztés ismeretére, amely később lehetővé teszi számukra az Elefántcsontparton hihetetlen ökológiai és kulturális jelentőséggel bíró gyógynövények azonosítását, védelmét, megőrzését és népszerűsítését. A szakemberekkel és kutatókkal együttműködésben az UNESCO Társult Iskolák egy génbank létrehozását és veszélyeztetett fajok újratelepítését fontolgatják.

4. RÉSZ

AZ ELŐREHALADÁS NYOMONKÖVETÉSE

Amint megszületett iskolájában a fenntarthatósági kultúra, kezdetét veheti a tervezés és cselekvés az alább felsorolt hat iránymutatásban javasoltak alapján, melyek az iskolai életnek az egész iskolára kiterjedő megközelítés szerinti négy területére irányulnak. Időről időre akár ezt az ellenőrző listát is használhatja iskolájában az előrehaladás nyomon követéséhez.

IRÁNYMUTATÁS	NEM	IGEN, DE JOBBAN IS TELJESÍTHETNÉNK	IGEN
Iskolavezetés			
1. Éghajlatvédelmi csoport felállítása.	☐	☐	☐
Tanítás és tanulás			
2. A fenntartható fejlődés és éghajlatváltozás oktatása valamennyi tantárgyban.	☐	☐	☐
3. Kritikus, kreatív és jövőbe tekintő gondolkodásra nevelés.	☐	☐	☐
4. A diákok cselekvésre való képessé tétele.	☐	☐	☐
Létesítmények és intézkedések			
5. Iskolánk élenjáróvá tétele az éghajlatvédelem terén.	☐	☐	☐
Közösségi együttműködések			
6. Települési partnerségek létrehozása a tanulásért és tanításért.	☐	☐	☐

NE FELEDJE!

Számos más, ennél részletesebb online ellenőrző listát is talál, amelyet felhasználhat az éghajlatvédelmi kezdeményezések megtervezéséhez és kiértékeléséhez. Ilyenek például az angol nyelven elérhető alábbi iránymutatók³:

- ▶ Framework for Developing Whole-School Approaches to Education for Sustainability: www.tlri.org.nz/sites/default/files/projects/9245_Appendix%20A.pdf.
- ▶ Ontario EcoSchools 2015-2016 Certification Guide: <https://www.ontarioecoschools.org/get-certified/steps-to-certify/>
- ▶ Namib Desert Environmental Education Trust; Bush Telegraph (13. évfolyam, 2. szám, 2014): "Tools for a Sustainable School": www.nadeet.org/sites/default/files/2014_2_BT_Tools%20for%20Schools.pdf

³ Magyar nyelven ld: Ökoiskola Cím Pályázat önértékelési kritériumrendszere: http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/okoiskola_palyazati_adatlap_2018_vegl_vedett.xlsx (5. munkalap) (A lektor megj.)

VÉGJEGYZETEK

- ⁱ UNESCO, 2015. Not just hot air: Putting climate change education into practice: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002330/233083e.pdf> (Accessed 11 March 2019)
- ⁱⁱ Henderson, K., & Tillbury, D., 2004. Whole-school approaches to sustainability: An international review of sustainable school programs. Australian Research Institute in Education for Sustainability. http://aries.mq.edu.au/projects/whole_school/files/international_review.pdf (Accessed 10 December 2018)
- ⁱⁱⁱ Australian Sustainable Schools Initiative. 2007. Education for sustainability: A guide to becoming a sustainable school. Department of Education and Children's Services.
- ^{iv} Kozak, S., & Elliot, S., 2014. Connecting the dots: Key learning strategies for environmental education, citizenship and sustainability. Learning for a Sustainable Future: <http://lsf-lst.ca/dots> (Accessed 26 November 2015)
- ^v Wildlife and Environmental Society of South Africa and World Wildlife Fund, 2013. The WESSA/WWF Eco-Schools programme South Africa handbook. Wildlife and Environmental Society of South Africa.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Education
Sector

Felkészülés az éghajlatváltozásra

MIT TEGYÜNK? ÚTMUTATÓ ISKOLÁK SZÁMÁRA

Hozzá akar járulni egy egészségesebb, igazságosabb,
környezetbarátabb fenntartható társadalom létrejöttéhez?
Lehetőséget akar teremteni a gyermekek és fiatalok számára,
hogy ők is hasonlóképpen cselekedjenek?
Éghajlatbarátabb iskolát szeretne?
Ha válasza „igen”, akkor ez az útmutató Önnek készült.

Az iránymutatások és példák 12 ország 55 iskolájának éghajlatvédelmi akcióit vizsgáló felmérésen
alapulnak. A felmérésben érintett valamennyi iskola az UNESCO Társult Iskolák (ASPnet)
programjának részese. Az útmutató ezenkívül lektorált folyóiratokban, könyvekben, nemzeti
és nemzetközi iránymutatókban, illetve keretrendszerekben, valamint program-weboldalakon
megjelentetett példákban és kutatásokból is merít.